

Μέσα στη σιγουριά του δημοκρατικού μονόδρομου, τα όλο και πιο συχνά κρούσματα λογοκρισίας δείχνουν πως η μάχη για την εξουσία επί του Λόγου κάθε άλλο παρά έχει εκλείψει. Ο Λόγος είναι εξουσία. Στη φωτο, μέλη της Διεθνούς Αμνηστίας «αχολιάζουν», με τον τρόπο τους, την ελευθερία του τύπου, σε εκδήλωση στο Παρίσι το Μάιο του 2008, με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες στο Πεκίνο.

Η μάχη για την εξουσία επί του Λόγου καλά κρατεί

Η λογοκρισία κάνει την εμφάνισή της ακόμα και σήμερα σε διάφορες μορφές

Του **ΤΑΚΗ ΚΑΜΠΥΛΗ**

«**Τσεϊνζούα**» στα ρωσικά σημαίνει «λογοκρισία». Σοφόσο, υπήρξε μία περίοδος που δεν σημαίνει τίποτα. Όπως αναφέρει ο νομολόγος J. M. Coetzee, στα ρωσικά λέξικα του 1955 η λέξη είχε εξαφανιστεί.

Μια εξαιρετική περίπτωση, στην οποία η λογοκρισία καθήρσεν την ίδια τη λέξη. Σύμφωνα με τον Coetzee (στο «Περί λογοκρισίας» εκδόσεις **ΠΑΤΑΚΗ**), στη Σοβιετική Ένωση περίπου 70.000 γραφειοκράτες επιτηρούσαν τις δραστηριότητες περίπου 7.000 συγγραφέων. Τα σκοτεινά χρόνια του απαρτχάιντ η αναλογία λογοκριτών και συγγραφέων στη Νότια Αφρική ήταν, αν μη τι άλλο, υψηλότερη από δέκα προς έναν.

Η παρόνοια είναι η παθολογία των επισφαλών καθεστώτων και ειδικότερα των δικτατοριών. Ο μεγάλος Ρουμάνος συγγραφέας Ν. Μανέ αναφέρει σπαραχτικές αλλά και τραγικές στιγμές του καθεστώτος Τσαουσέσκου, όπως για παράδειγμα την απαγόρευση της χρήσης στη λογοτεχνία και στις εικαστικές τέχνες του καρτού, λόγω της έλλειψης του συγκεκριμένου λακανικού! Όμως από τότε - και με ό,τι σηματοδότησε η πτώση του Τεϊχους - μαζί με τον νέο Κόσμο αναδύθηκαν μορφές λογοκρισίας που δεν βρίσκονταν πάντα σε περιοχές θέσεις. Μέσα στη σιγουριά του δημοκρατικού μονόδρομου, τα όλο και πιο συχνά κρούσματα λογοκρισίας δείχνουν πως

η μάχη για την εξουσία επί του Λόγου κάθε άλλο παρά έχει εκλείψει. Ο Λόγος είναι εξουσία.

Ακόμη και στη «χώρα της ελευθερίας», της ΗΠΑ, που δεν δίστασαν να κοιμητισούν δημοσία την ενοχή του Βιετνάμ, η 11η Σεπτεμβρίου έδειξε τη «σχετικότητα» της ελευθερίας του λόγου. Οι επθέσεις στην Outlook - ανεξαρτήτως αν μάλλον ελάχιστοι όντως απόλασαν το σεξ με το καρπούζι ή τη «ζαή»

Ο Δ. Χριστόπουλος μιλά για τρία είδη: Την «κατασταλτική», την «πατερναλιστική» και την πιο επικίνδυνη, την «αυτολογοκρισία και τη μη κρατική λογοκρισία».

επί θρησκευτικού συμβόλου - ανατροφοδοτήσαν με ένταση και στην Ελλάδα τη σχετική συζήτηση.

Ο Δημήτρης Χριστόπουλος (επίκουρος καθηγητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο) θα μιλήσει για τρία είδη λογοκρισίας: Την «κατασταλτική λογοκρισία», την «πατερναλιστική λογοκρισία» και τέλος, ίσως την πιο επικίνδυνη από όλες, την «αυτολογοκρισία και τη μη κρατική λογοκρισία».

Η πρώτη είναι πολύ γνωστή μας. Έχει να κάνει με μία συγκεκριμένη ανάγνωση-αναγνώριση της ταυτότητας της κοινωνίας μας.

Αντίπαλός της όποιος βεβλώνει το έθνος και τη θρησκεία.

Η δεύτερη, η πατερναλιστική, είναι, σύμφωνα με τον Δημήτρη Χριστόπουλο, ένα νέο είδος που αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια και στην Ελλάδα: «Στο όνομα της προστασίας της ανθρώπινης προσωπικότητας από το προφανώς υποβαθμισμένο οπτικοακουστικό προϊόν. Ενδεικτικός τύπος αυτού του είδους δεν είναι άλλος από τον λόγο που πλέον αυστηματικά και όχι κατ' εξαίρεση εκφέρει το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης. Πρόκειται για την εμφάνιση ενός συγκροτημένου πατερναλιστικού λόγου πολιτικής ορθότητας, ο οποίος στο όνομα της προστασίας συγκεκριμένων δικαιωμάτων, αλλά και γενικότερα του Συντάγματος, επιβάλλει κυρώσεις σε αυτό που αντιλαμβάνεται ως εκτροπή, με στόχο τη συμμόρφωση του πομπού».

Το τρίτο είδος λογοκρισίας, η αυτολογοκρισία και μη κρατική λογοκρισία είναι, σύμφωνα με τον Δ. Χριστόπουλο, «η πιο διάχυτη και σημαντική επί των ημερών μας. Γίνεται στο όνομα πολύπλευρων σκοπιμοτήτων που επιβάλλονται από τις πολυδίστατες και διάσπαρτες εξουσίες, ιδιωτικές και δημόσιες. Η υποταγή στις εξουσίες αυτές - από την τηλεόραση έως τον εθνικώς ορθό λόγο - ρυθμίζουν τη ζωή των ανθρώπων, πομπών και παραληπτών, όχι απλώς κατασταλτικά αλλά και «δημιουργικά»: Η αυτολογοκρισία δεν καταστρέφει,

αλλά και διεστραμμένα «δημιουργεί». Αποτελεί πλέον ένα αυστηματικό συλλογικό βίωμα».

Πάνω σ' αυτό, ο Δημήτρης Χριστόπουλος (στο «Φέβρις Λογοκρισίας στην Ελλάδα» εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ) παραθέτει μια φράση του διάσημου Ιρανού σκηνοθέτη Αμπάς Κιαροστάμι: «Δεν μπορώ πια να προσδιορίσω αν οι δημιουργίες μου απορρέουν μόνο από μένα ή και από τη λογοκρισία».

Χωρίς μάρτυρες

Ένας μεγάλος συγγραφέας, ο Ντανίλο Κις εξήγησε ακόμη καλύτερα τη φράση του Κιαροστάμι: «Η μάχη ενάντια στην αυτολογοκρισία είναι ανώνυμη, μοναχική, χωρίς μάρτυρες και κάνει το υποκείμενό της να νιώθει ταπεινώση και ντροπή που συνεννόησε. Είναι σα να διαβάζεις το ίδιο σου το κείμενο με τα μάτια ενός άλλου, κατάσταση στην οποία γίνεται κριτής του εαυτού σου, αυστηρότερος και πιο καχύποπτος από οποιονδήποτε άλλον...»

Η αυτολογοκρισία, ιδίως στην Ελλάδα της Μεταπολίτευσης, είχε μία παράμετρο που ακόμη δεν έχει πολυ-συντηρηθεί: Την εξουσία της «κομματικής γραμμής» ή άλλως της «δημοκρατικό-συγκεντρωτισμού»: Τα πολιτικά κόμματα (βεβαί και οριστερά) αντάλλαξαν την αυτολογοκρισία με την εξουσία εκείνου που είχε γνώση της «γραμμής». Το αντίβαρο της αυτολογοκρισίας ήταν πάντα η ψευδαίσθηση συμμετοχής στην εξουσία.